

Joensuu Enon Laivarannan esihistoriallisen asuinpaikan arkeologinen kartoitus 2012

**Timo Jussila
Timo Sepänmaa**

Kustantaja: Joensuun kaupunki

Sisältö:

Perustiedot	2
Kartoitustyö	3
Tausta	3
Tutkimus	3
Johtopäätös.....	4
Koekuopat	5
Kartat	6
Lähestymiskartat	7
Havaintokartta	6
Valokuvat	8

Kansikuva: Louhiojanlahden länsirantaa pohjoiseen uimarannan kohdalta

Perustiedot

Alue: Entisen Enon kunnan, nyk. Joensuun kaupungin Uimaharjussa sijaitseva Laivarannan esihistoriallinen asuinpaikka (mjrek 45010004) ja sen alueelle suunniteltu matonpesupaikka.

Tarkoitus: Tarkistaa onko matonpesupaikan kohdalla ja lähistöllä kiinteää muinaisjännöstä.

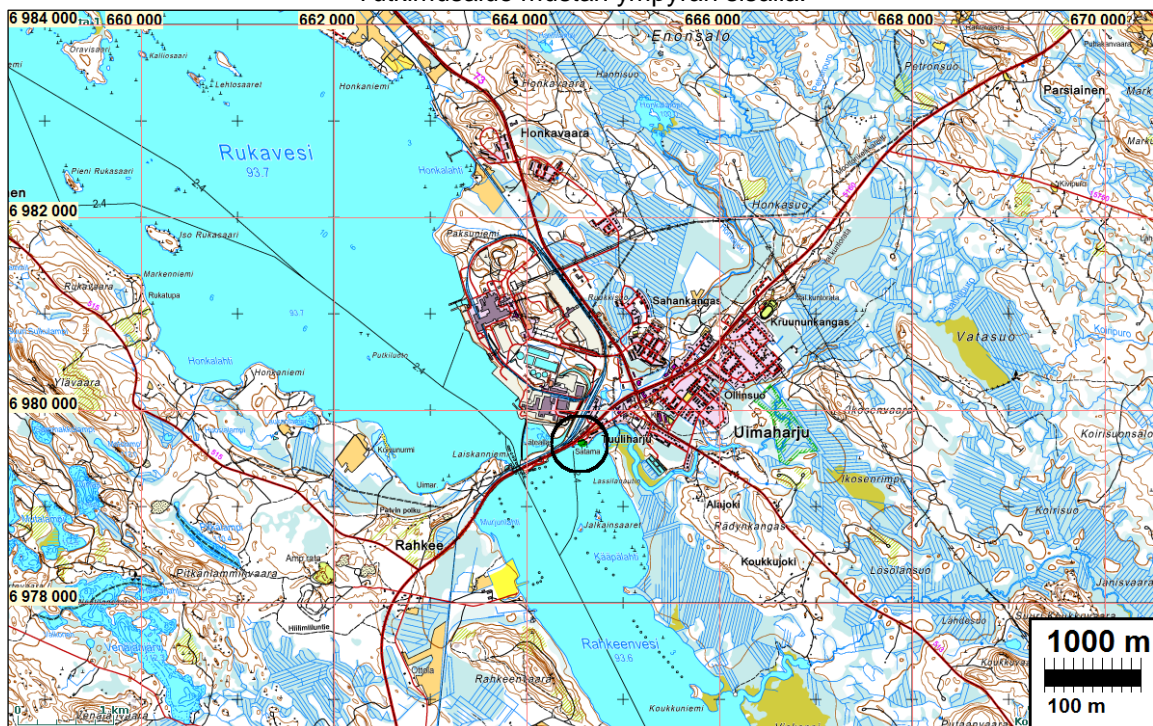
Työaika: Kenttätöyt elokuu 2012

Kustantaja: Joensuun kaupunki.

Tekijät: Mikroliitti Oy, Timo Jussila ja Timo Sepänmaa.

Tulokset: Matonpesupaikan kohdalla ja ympärillä havaittiin vaihtelevan paksuisen täyte-
maakerroksen alla rippeitä kulttuurikerroksesta ja siinä löytöinä palanutta luuta,
kvartsi-iskoksia ja keramiikan fragmentti, joka vaikuttaisi olevan sär2-keramiikkaa.

Tutkimusalue mustan ympyrän sisällä.

Kartoitustyö

Tausta

Alueelle suunnitellaan matonpesupaikan rakentamista rannan tuntumaan. Aivan lähialueelta – tarkemmin paikantamattomana – on aikoinaan löytynyt reikäkivi ja v. 1989 ja 1993 inventoinneissa rantavedestä on löytynyt kvartsi-iskoksia. Museovirasto on antanut hankkeesta lausunnon 8.6.2012 (dnro 213/304/2012) jossa edellytetään alueella tehtäväksi arkeologinen tutkimus jolla selvitetään Enon Laivarannan muinaisjäännöksen laajuus ja säilyneisyys. Joensuun kaupunki tilasi kyseisen tutkimuksen Mikroliitti Oy:ltä, joka sai Museovirastolta tutkimusluvan 15.8.2012 (dnro 059/302/2012). Tutkimuksen maastotyö suoritettiin elokuun lopulla v.2012.

Nyt tehtävän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää onko suunnitellun uuden matonpesupaikan, mukaan luettuna uuden kaivon ja sähkökaapelin paikat, kohdalla tai lähistöllä kiinteää muinaisjäännöstä.

Paikka sijaitsee entisessä Enon kunnassa, Uimaharjussa, Uimaharjun sillan itäpuolella, venesataman kohdalla Rukaveden rannassa. Muinaisjäännösrekisteri toteaa kesällä 2012 paikasta seuraavaa: Reikäkiven (KM 18554) on löytynyt vuonna 1965 Enon Uimaharjun kylän entisen terveystalon maalta, Rukaveden rannalta keväällä puhdistettaessa terveystalon rantaa. Veden alla normaalisti ollutta loivaa hiekka- ja sorarinnettä. Kivi oli muiden kivien joukossa maan pinnalla. Luettelossa mainittu kaksoistaltoa on toisesta päästään kouru- toisesta päästään tasateräinen, eikä sen tarkka löytöpaikka ole tiedossa. Nykyisin jo purettua terveystaloa etsinyt tutkija ohjattiin Uimaharjun sillan koillispuolelle, etelän puoleiselle rannalle. Tarkastusmatkalla syksyllä 1989 paikalta löytyi rantavedestä kvartsi-iskoksia (KM 25218:) laivalaiturin ja venelaitureiden väliseltä rannalta noin 50 metrin matkalta. Ne viittaavat kivikautisen asuinpaikan olemassaoloon, joskin se saattaa olla rantaveden tuhoama. Rantapengertä on nähtävästi myös muokattu sillan rakennustöiden yhteydessä.

Paikalla v. 1993 inventoinut T Karjalainen löysi rantavedestä kvartsi-iskoksia (KM 27976). Mainittu terveystalo on sijainnut heti suunnitellun matonpesupaikan pohjoispuolella, n 15 m etäisyydellä jyrkän törmän päällä. Matonpesupaikka on suunniteltu em. törmän juurelle.

Suunnitellun matonpesupaikan koilliskulmassa on nyt betoniperustainen ulko-wc. Heti paikan pohjoispuolella on jyrkkä törmä, joka on ylempää puskettua maata. Tämän ”tekotörmän” päällä on sijainnut 1970-luvulla purettu terveystalo. Ranta-alueella, sen eteläpuolella ei ole ollut rakennuksia (naapuritalon isännän kertoman mukaan).

Tutkimus

Alueelle kaivettiin yhdeksän koekuoppaa. Kuopat kaivettiin koskemattomaan pohjamaahan. Yhden kuopan kohdalla oli niin paksusti täytemaata, että kuoppaa ei saatu kaivettua täytemaan läpi, vaan sen pohjaa havainnoitiin syvemmälle käsikairalla. Kuoppien paikat valittiin edellisten kuoppien havaintojen sekä maaston mukaan, kunnes katsottiin saadun riittävä käsitys esihistoriallisen asuinpaikan laajuudesta ja säilyneisyydestä matonpesupaikan alueella. Mittaukset suoritettiin dgps-laitteella, ulkoinen tarkkuus 15-20 cm ETRS-TM35FIN koordinaatistossa.

Matonpesupaikan kohdalla on nyt tasatulla ja sorapäälystetty paikoitusalue. Paikalla on maan pinnassa täytemaata. Matonpesupaikan pohjoisreunalla täytemaata on n. 20 cm. Täytemaakerros paksunee etelään eli rantaan päin niin, että soratun tasanteen rannan puoleisella reunalla täytemaat on n. 1,3 m. Täytemaakerros ohenee myös länteen päin, jossa nurmikon reunamilla, soratun pinnan pohjoispuolella, on täytemaata n. 20-30 cm.

Matonpesupaikan itäpuolella on täytemaapenkka ja sen itäpuolella alkuperäinen maan pinta. Kaikkialla täytemaakerroksen alla on multakerros. Kyseessä on ilmeisesti puutarhan/ryytimaan muokattu ja parannettu multakerros josta osa (kuinka paljon hävinnyt – ei tietoa) säilynyt maata

täytettäessä. Matonpesupaikan itäpuolella, missä ei ole täytemaata, on samainen multakerros. Sen paksuus on n. 20-40 cm. Sen alapuolella on kaikkialla hiekkamaa jossa melko tiivistä mukulakivikkoa. Multakerroksessa on modernia tavaraa kuten lasia.

Alueelle tehdystä koekuopista kuudessa päästiin kaivamaan täytemaakerroksen alle (muissa kahdessa täytemaata yli metrin paksuudelta). Esihistoriallisen asuinpaikan löytöjä tehtiin kaikesta kuudesta kuopasta. Löydöt tulivat em. multakerroksen alemmasta osasta - multakerroksen alimmasta 10-20 cm paksusta osasta. Yhdessä koekuopassa löytöjä tuli myös multakerroksen alaisesta kivikkoisesta hiekkamaasta – aivan sen pintaosista (kuoppa 3). Samasta kuopasta löytyi myös muutama keramiikan fragmentti jotka vaikuttavat olevan Sär 2 keramiikkaa, mikä viittaa ainakin asuinpaikan ylempien osien varhaismetallikautiseen ajoitukseen. Löytöjä tehtiin siis sekä täytemaan alta, että itäosan täyttämättömästä maasta multakerroksen alaosasta. Paikalla oltaessa oli vedenpinta korkealla, joten rantavesiä ei voitu havainnoida.

Johtopäätös

Alueella on ollut puutarhaa tai ryytimaata, joka on sekoittanut paikalla olleen esihistoriallisen asuinpaikan pintakerrokset. Nostettu vedenpinta on syönyt asuinpaikan rannan puolta. Paikan itäpuolella on talo. Sen ja matonpesupaikan välille on sodan aikana pudonnut pommi joka ilmeisesti vielä sekoittanut ainakin paikan itäpuolen maaperää (talon isännän kertomana). Alueella on kauttaaltaan täytemaata alkuperäisen maanpinnan päällä. Aivan tontin itä rajalla, rannan puolella, täytemaata ei ole mutta kauempana rannasta on missä rinne jyrkkenee, suunnitellun matonpesupaikan tasalla sen itäpuolella. Täytemaata on vain ohut kerros suunnitellun matonpesupaikan tasalla, josta paksuntuen rantaa kohden. Matonpesupaikan pohjoispuolella on rinne osin täytemaata joka ilmeisesti työnnetty alas yläpuolella olevaa terveystalon paikkaa tasattaessa.

Suunnitellun matonpesupaikan alueella, sekä sen länsi- ja itäpuolella on esihistoriallinen (mahdollisesti varhaismetallikautinen, n. 1800 eKr.- 500 jKr.) asuinpaikka. Asuinpaikan kulttuurikerros on suurimmaksi osaksi tuhoutunut eli sekoittunut täytemaan alla olevaan multakerrokseen. Multakerroksen alapuolisessa tiiviimmän kivikon maaperässä on kulttuurikerroksen pohjaosaa säilynyt paikoin.

Paikalla on siis muinaisjäänös josta on säilynyt rippeitä. Jäljellä asutuksesta on multakerroksessa olevat fragmentaariset löydöt (palanutta luuta, kvartseja, keramiikkaa). Joissain kohdin, todennäköisemmin matonpesupaikan länsipuolella, on mahdollista että kulttuurikerroksesta on voinut säilyä syvemmälle ulottuvia rakenteita, niiden pohjaosia, vaikka sellaista ei koekuopan kohdalle sattunut. Kulttuurikerrosta voi olla ohuesti pohjaosiltaan siellä täällä jäljellä. Pääosin muinaisjäänös on tuhoutunut.

Paikan ajoitus on mielenkiintoinen. Löydetty keramiikan fragmentti viittaisi varhaismetallikautteen. Vesi on ollut huomattavasti nykyistä alempana pääosan esihistoriallista aikaa. Rahkeenveden tarkempaa vesistöhistoriaa ei tunneta. Voi olla mahdollista että, vedentaso olisi voinut olla ylempänä varhaismetallikaudella. Todennäköisempää on, että paikalla oleva ja nyt havaittu varhaismetallikautinen asuinpaikan osa ei ole välttämättä sijainnut aivan rantaviivalla. Nykyrannassa olevat jäänteet ja aiempi kiviesinelöytö (joka viittaa selvästi kivikautteen) ovat asuinpaikan vanhempaa kerrostumaa.

Museovirasto päättää sen, millä edellytyksillä matonpesupaikka sähkö- ja vesijohtoineen, sekä wc:n siirto voidaan tehdä. Käsityksemme on että kyseeseen voisi tulla kaksi vaihtoehtoa tai jonkinlainen niiden kombinaatio:

- Vähäiset jäänteet eivät ole tutkimisen ja säilyttämisen arvoisia. matonpesupaikka voidaan rakentaa ilman lisätutkimuksia.
- Otetaan multakerros esiin ja seulotaan siitä löydöt, sekä tarkastetaan ulottuuko rakennettavalla alueella kulttuurikerrosta/rakenteita multakerroksen alle. Jos ulottuu, kaivetaan ne pois normaalein arkeologisin menetelmin.

Espoo 3.12.2012

Timo Jussila

Koekuopat

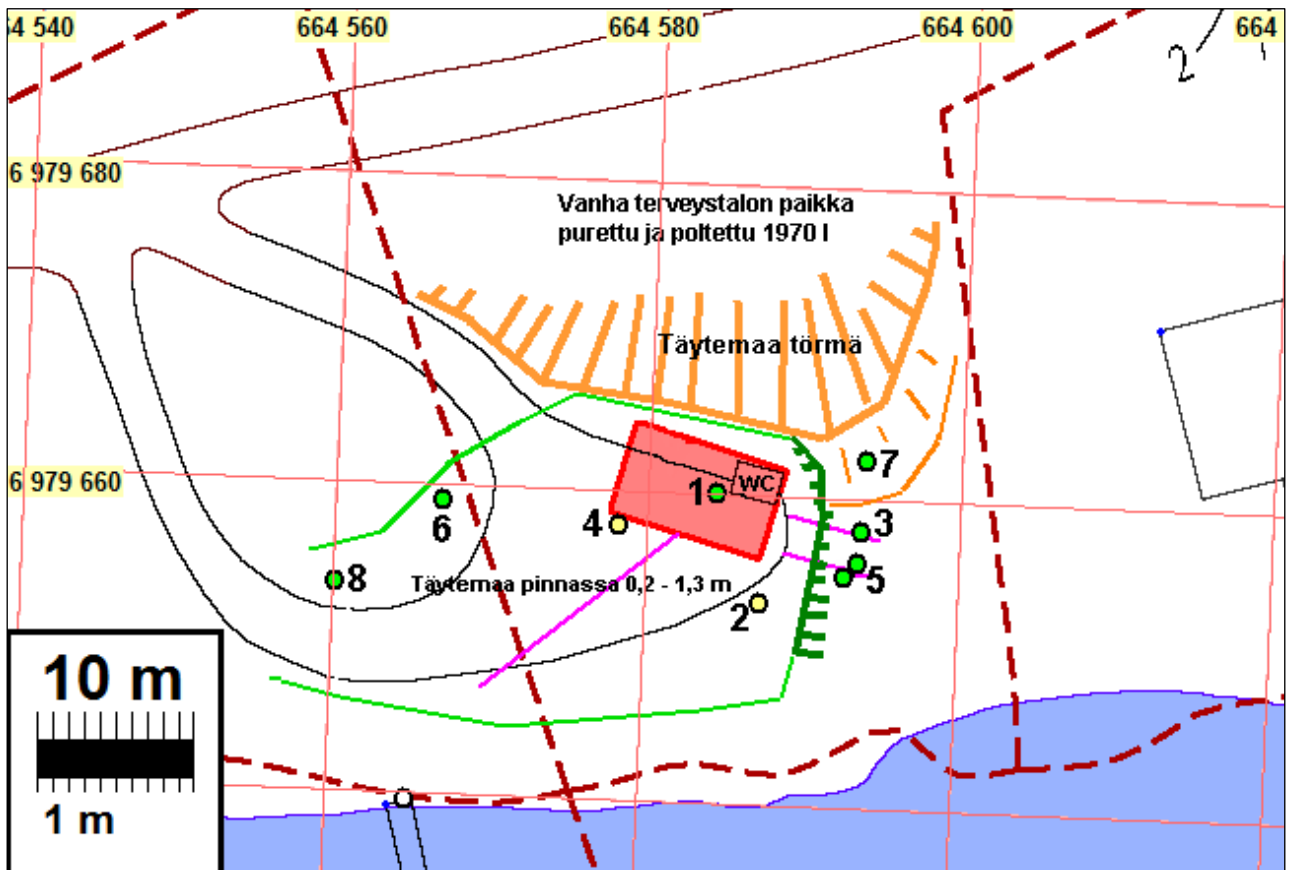
- 1 N 6979660,0 E 664584,4 Z 94.5
00-26 cm nurmi + täytemaasora
27-49 cm sekoittunut krs jossa palanutta luuta n. 35-40 cm
alla puhdas maa
- 2 N 6979653,1 E 664587,4 Z 96.0
00-10 cm Savikerros, täytemaata
11-131 cm täytemaa sora
Kuoppa rinteessä.
- 3 N 6979655,4 E 664592,6 Z 95.7
00-20 cm multaa, seassa mm. lasia
21-27 cm hiekkainen multa jossa asia (pommin jälkiä?)
28-37 cm multa, seassa palanutta luuta
38- cm mukulakivinen, tiivis, hiekkainen pohjamaa
- 4 N 6979657,8 E 664578,2 Z 95.5
00-78 cm täytemaasora
79-80 cm multainen hiekka, sekoittunut
81- cm pohjamaa
- 5 N 6979655,6 E 664593,229 Z 97.0
00-45 cm sekoittunut multa ja hiesuinen maa, 2 kvartsi-iskosta n. 30 cm syv.
46- cm tiivis mukulakivinen pohjamaa
Toinen, pienempi kuoppa tämän lounaispuolelle aivan viereen jossa samat havainnot, myös kvartsi-iskos – kuopassa puun juuret haittasivat havainnointia.
- 6 N 6979658,9 E 664566,922 Z 94.5
00-16 cm nurmikon perustamiskerros
17-36 cm sekoittunut kerros, soransekainen, multainen.
resenttiä tavaraa: ikkunalasin siru, rautanauvoja, tiilenmuru
36-45 cm soransekainen hiekka, kvartsi-iskos, kivilaji-iskos, palaneelta vaikuttavia, mahd. liesikiviä. Pohjaosasta saviastian pala.
46- cm pohjamaa

- 7 N 6979662,5 E 664593,9 Z 95.5
 Hiekkainen rinne, n. 60 cm kuoppaa 3 ylempänä ja 20 cm matonpesupaikkaa.
 00-10 cm multakerros
 11-35 cm sorainen hiekka
 35-55 cm multakerros /sekoittunut kerros, seassa lasia ja tiilenmuruja.
 n. 55 cm syv. palanutta luuta
 56 - cm vaihettuu tiiviiksi ja mukulakiviseksi pohjamaaksi
- 8 N 6979653,5 E 664560,2 98.3
 00-20 cm nurmikko ja perustus – multa ja hienohiekka.
 20-40 cm täytemaata, isoja lohkokiviä (10-25 cm kok) ja sekoittunutta maata
 sekoittuneen kerroksen alaosasta palanutta luuta
 Alla puhdas hiesumaa.

Koekuoppien koko 30-40 x 30-40 cm

Kartat

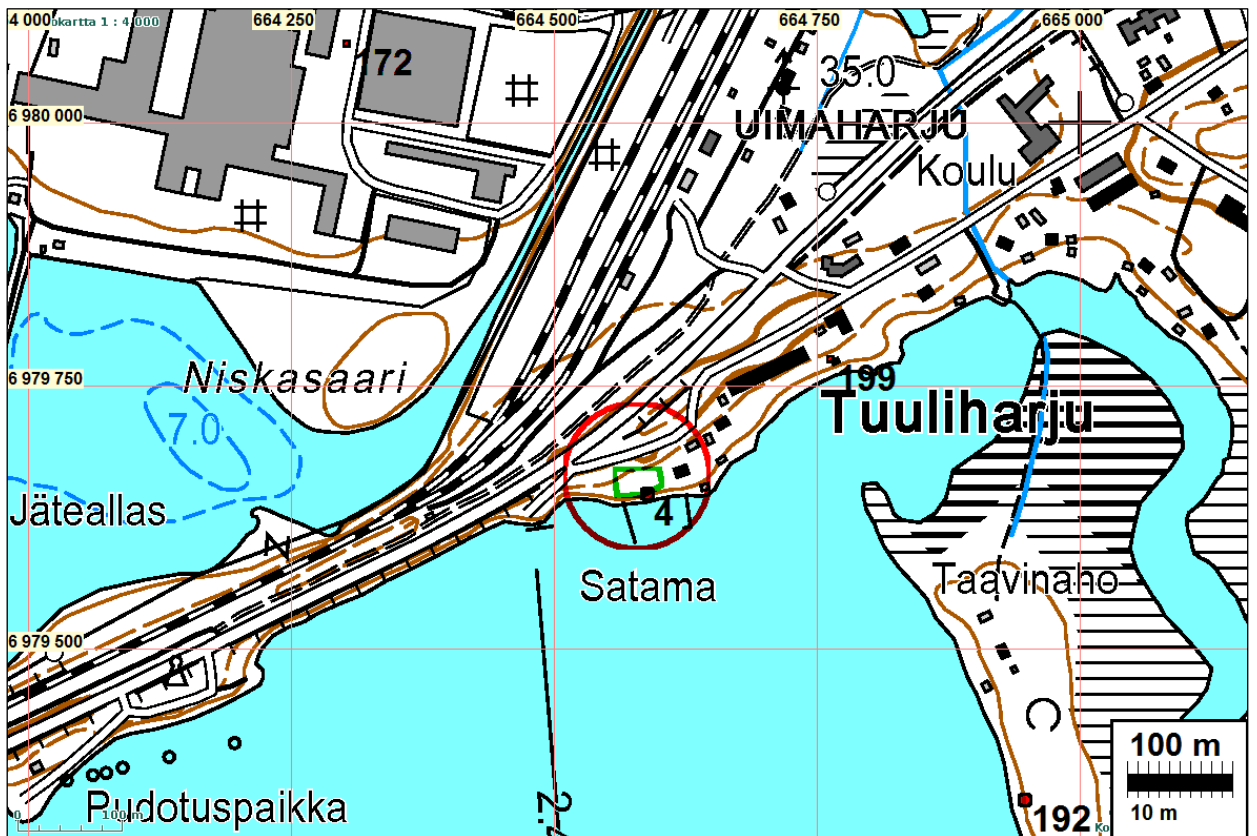
Havaintokartta

Suunniteltu matonpesupaikka punaisella. Koekuopat vihreä pallo (löydöttömät keltainen). Täytemaa-alue on rajattu karkeasti vihreällä. Täytemaatomät vihreällä ja ruskealla.

Suunniteltu matonpesupaikka on merkitty punaisella. Sen sisällä on olemassa oleva betoniprustainen wc-rakennus. Suunnitellut kuivaustelineet ja johdot sinipunaisella.

Lähestymiskartat

Tutkimusalue keskellä, rajattu vihreällä

Koekuopat vihreällä. Matonpesupaikka punaisella.

Valokuvat

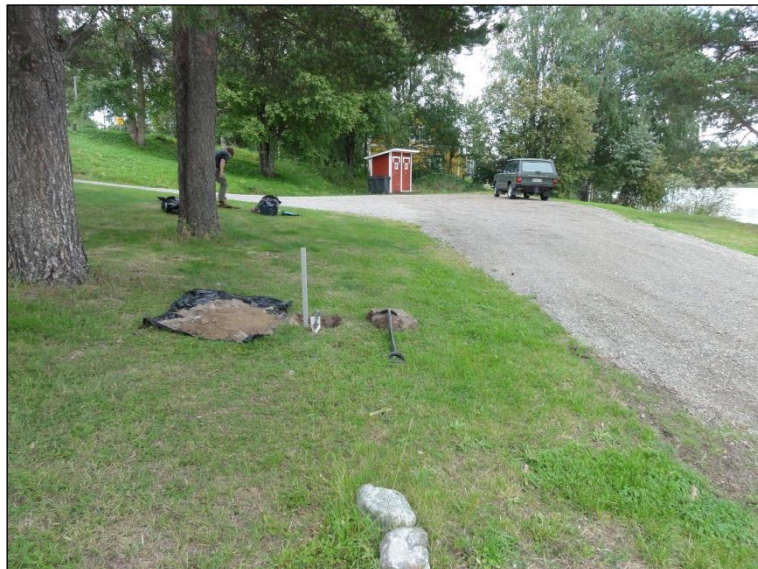

Pohjoisesta matonpesupaikalle joka takana, kuvan keskellä törmän juurella. Vas puskettu törmä jonka päällä ollut rakennus

Täytemaan raja matonpesupaikan itäpuolella. Wc siirtyy kauemmaksi taustalle (länteen).
nurmikon reunaan (alla matonpesupaikan länsipuolta, mistä myös löytöjä).

Paikan länsiosaa itään. Itäisin koekuoppa edessä (josta löytöjä)

Matonpesupaikalla nyt sijaitseva wc. Täytemaan raja sen oik. puolella

Wc:n itäpuolta missä lähempänä rantaa ei ole täytemaata.

Täyttömaata rannassa matonpesupaikan kohdalla

Koekuoppa 2

Koekuoppa 3

Koekuoppa 5, alla ja yllä

Koekuoppa 6

Koekuoppa 7

Koekuoppa 7

koekuoppa 8

